

в Бжезе было 92 кобылы, в 1421 г. — только 19. Конный завод Кулинг в Братиане имел в 1401 г. 69 кобыл, а в 1411 г. — только 14¹.

Сведения о вооружении армии Тевтонского ордена содержатся в различных военных книгах², должностных книгах³, казначейских книгах⁴, контрактах с наемниками, а также в ряде рукописных документов, хранящихся в Архиве Ордена при Тайном архиве Германии (Берлин), в Архиве манускриптов Ордена⁵, “Реестрах великих магистров” и “Документах”⁶.

Большинство из рукописных документов не опубликовано, их отыскание и исследование представляют широкое поле для исследовательской деятельности. Несмотря на трудности использования, экономические источники должны занять важное место в исследовании Грюнвальдской битвы, так как без них просто невозможно реконструировать все аспекты сражения.

И.С. Кашталян
БДУ (Мінск)

РЭПРЭСІЎНЫ ФАКТАР У ПРАВЯДЗЕННІ КАЛЕКТЫВІЗАЦЫІ Ё ЗАХОДНІХ АБЛАСЦЯХ БССР У 1949—1952 гг.

Перабудова эканомікі заходніх абласцей БССР пасля 1939 г. была прыпынена Вялікай Айчыннай вайной. Пасля вызвалення ад захопнікаў на заходнебеларускіх тэрыторыях калгасы давялося аднаўляць фактычна з нуля. На XIX з’ездзе КП(б)Б (10—12 лютага 1949 г.) было абвешчана пра неабходнасць суцэльнай калектывізацыі краіны і завяршэння калгаснага будаўніцтва ў заходніх абласцях БССР.

¹ *Rünger S.* Herkunft, Rassezugehörigkeit, Züchtung und Haltung der Ritterpferde des Deutschen Ordens. Ein Beitrag zur Geschichte der ostpreussischen Pferdezucht und der deutschen Pferdezucht im Mittelalter // *Zeitschrift für Tierzüchtung und Züchtungsbiologie einschließlich Tierernährung*. Bd. 2. Berlin, 1925. С. 268—278.

² *Das Elginger Kriegsbuch // Altpreussische Monatsschrift*. 36, 189.

³ *Das grosse Ämterbuch des Deutschen Ordens*. Wiesbaden, 1968. *Das Marienbucher Ämterbuch*. Danzig, 1916.

⁴ *Das Marienburger Tresslerbuch der Jahre 1399—1409*. Bremerhaven, 1973.

⁵ *Regesta Historico-Diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198—1525 / Ed. E. Joachim, W. Hubatsch*. Pars I, 1—3. Göttingen, 1948, 1950, 1973.

⁶ *S. Ekdahl*, Die Schlacht bei Tannenberg 1410. Quellenkritische Untersuchungen. Bd. I. Berlin, 1982. С. 77—85.

Мясцовыя кадры, каб даць патрэбную кіраўніцтву справаздачу, актыўна выкарыстоўвалі рэпрэсіўную палітыку як да тых, каго хацелі загнаць у калгасы, так і да саміх калгаснікаў.

Жорсткае заканадаўства па ахове калгаснай уласнасці і кепскае эканамічнае становішча ў рэспубліцы прывялі да таго, што самы высокі працэнт прыцягнутых да адказнасці за раскраданне складалі калгаснікі. Яны таксама маглі быць асуджаны за невыпрацоўку працадзён, нязгоду абагульнення маёмасці і інш.

Будаванне калгасаў было неразрыўна звязана са змаганнем з кулацтвам. Гэта дапамагала новым утварэнням атрымаць праз канфіскацыю дадатковую маёмасць, спісаць недахопы калгаснага будаўніцтва.

Рэакцыя мясцовага насельніцтва на стварэнне калгасаў, а таксама вычляненне гэтак званых кулацкіх сем'яў была рознай: ад пасіўнай, негвалтоўнай да актыўнай, тэрарыстычнай. Усе такія выпадкі разглядаліся ўладамі і па іх прымаліся меры, нават за антыкалгасную прапаганду наступала крымінальная адказнасць, хаця ўступленне ў калектыўныя гаспадаркі было добраахвотным.

Супраціўленне, якое пачало змяншацца ў сувязі з афіцыйным роспускам Арміі Краёвай і выездам вялікай колькасці насельніцтва ў Польшчу як палякаў, узнялося на новую хвалю ў сувязі з правядзеннем прымусовай калектывізацыі.

Партыйныя і савецкія органы па раёнах складалі спісы кулакоў і іх сямей, адзначаючы, колькі тыя маюць зямлі, наёмнай сілы, даюць у эксплуатацыю сельскагаспадарчых машын, якімі рамествамі займаюцца, ці мелі сувязь з антысавецкімі фарміраваннямі, якія настроі выказваюць, колькі не выплацілі падатку і інш. Шмат спраў было створана па памылковым занясенні гаспадарак у разрад кулацкіх, у першую чаргу — з-за адноснасці патрабаванняў у вызначэнні кулакоў. Гэта прыводзіла да таго, што пасля абкладання павышанымі сельгаспадаткам і патрабаваннямі па лесавывазках, сяляне, якія не маглі выплаціць падаткі ці не жадалі ўступаць ў калгасы, пераходзілі на нелегальнае становішча. Улады адзначалі іх сем'і як патэнцыяльна небяспечныя і высялялі з канфіскацыяй маёмасці разам з сем'ямі іншых антысавецкіх элементаў нават яшчэ да пачатку татальнай калектывізацыі ў заходніх абласцях у 1949 г. Гэта стала адным са шляхоў змагання з супраціўленнем савецкай уладзе. Усяго ў 1952 г. з заходніх частак БССР пасля праведзенай калектывізацыі была выслана 4431 кулацкая сям'я.

Чым вышэй былі тэмпы калектывізацыі, тым больш працы атрымоўвалі судовыя органы. Рэпрэсіўны фактар стаў неад'емнай

часткай правядзення палітыкі калектывізацыі. Дзякуючы гэтаму вынік быў дасягнуты — да канца 1952 г. 95 % гаспадарак былі ў калгасах (звыш 540 тыс.). На XX з'ездзе КП(б)Б у верасні 1952 г. было адзначана пераважнае заканчэнне калектывізацыі.

Суцэльная калектывізацыя на заходнебеларускіх тэрыторыях была праведзена больш хутка, чым у 30-я гг. Імкненне ўраўняць заходнія вобласці да агульнага варыянта БССР справакавала асноўныя негатыўныя калектывізацыі — актыўнае выкарыстанне прыму-су дзеля дасягнення эканамічных мэтаў.

В.А. Маруга
БГЭУ (Мінск)

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ СТРАХОВАНИЯ В БЕЛАРУСИ

В последнее время термин “страхование” все прочнее закрепляется в нашей жизни. Переход к рыночным отношениям обусловил необходимость коренной перестройки финансовой системы, страхованию уделяется первоочередное внимание. В условиях становления рыночных отношений государство закономерно утрачивает функции гаранта возмещения своим гражданам и предприятиям убытков, вызванных экономическими факторами.

Эту роль должен принять на себя развернутый и устойчивый страховой рынок, который обеспечит условия для роста предпринимательской активности, предоставит защиту средств производства от любых случайностей, повысит инвестиционный потенциал государства и даст возможность увеличить общественное богатство. Вот почему для построения надежной страховой системы необходимо изучить историю развития данной категории в Беларуси.

Следует отметить, что в нашей республике страхование развивалось медленнее, чем в европейских странах. Одним из первых страховых обществ в Северо-Западном крае было образованное в 1881 г. в Витебской губернии «Динабургское городское общество взаимного страхования от огня». Оно осуществляло страхование недвижимого имущества граждан. Медленное развитие сети обществ взаимного страхования в Беларуси можно объяснить жесткой конкуренцией за сферы влияния между крупными акционерными страховыми компаниями (в основном российскими).

7 апреля 1864 г. был принят закон, предоставивший право земствам проводить страховые операции. Закон предусматривал не только добровольное, но и обязательное страхование. Однако доб-